

ผลกระทบของปัญหาน้ำท่วมในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย
จังหวัดมหาสารคาม

Flood Impact Assessment in Tha Khon Yang Municipality,
Mahasarakham, Thailand

วิลาลินี ชะไมกลาง¹ และ วรวุฒิ จำลองนาค¹

Wilasinee Chamaiklang¹ and Worrawoot Jumlongnark¹

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม¹

College of Politics and Governance, Mahasarakham University¹

E-mail worrawoot.j@msu.ac.th

Received: 2025-05-16; Revised: 2025-07-07; Accepted: 2025-07-18

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ผลกระทบ และแนวทางแก้ไขปัญหาน้ำท่วมขังในเขตเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูล 5 คน ได้แก่ พ่อค้า แม่ค้า และประชาชนทั่วไป ผลการศึกษาพบว่าสภาพปัญหาเกิดจากการล้นตลิ่งของแม่น้ำชีซึ่งอยู่ติดกับพื้นที่ชุมชน ทำให้ระดับน้ำเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผลกระทบที่เกิดขึ้น ได้แก่ ด้านจิตใจ เช่น ความเปราะบางและความรู้สึกท้อแท้ ด้านที่อยู่อาศัย เช่น ความเสียหายและการเตรียมตัวไม่ทันเนื่องจากพื้นที่บ้านต่ำ และด้านการเดินทาง เช่น ไม่สามารถสัญจรได้ตามปกติ ข้อเสนอแนะ คือ การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะภาคประชาชนที่ควรมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

คำสำคัญ: ปัญหาน้ำท่วม; ผลกระทบ; การแก้ไขปัญหาน้ำท่วม

Abstract

This research article aims to study the flooding problems, impacts, and proposed solutions in Tha Khon Yang Municipality, Kantharawichai District, Mahasarakham Province. It is a qualitative study using structured interviews with five key informants, including local vendors and residents. The findings reveal that the flooding is primarily caused by the overflow of the Chi River, which runs adjacent to the area, leading to a gradual rise in water levels. The impacts include psychological distress—such as frustration and discouragement—as well as housing

issues, where residents suffer losses due to low-lying homes and insufficient preparation. Transportation is also disrupted, making travel difficult during floods. The study suggests that flood management should not be the responsibility of a single party but rather a collaborative effort involving community participation in proposing practical and sustainable solutions.

Keywords: Flooding problem, Impact, Problem solving

บทนำ

หลายพื้นที่ของประเทศไทยประสบปัญหาอุทกภัยเป็นประจำและเกิดขึ้นทุกปีนับเป็นภัยพิบัติที่ก่อให้เกิดความเสียหายให้แก่ประเทศมากที่สุดจากอิทธิพลของร่องความกดอากาศต่ำกำลังแรงพัดผ่านลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดปกคลุมทะเลอันดามันและอ่าวไทย และพายุหมุนในเขตร้อนทำให้มีฝนตกหนักเกิดน้ำท่วมในหลายจังหวัด ประชาชนได้รับความเดือดร้อน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้ฝนตกมาก เช่น หากบางปีมีปรากฏการณ์ลานีญาก็จะเป็นสาเหตุให้ฝนตกหนักมากขึ้น อันเป็นที่มาของการเกิดน้ำท่วมรุนแรงได้ (Jankuea et al., 2018)

หากเป็นน้ำท่วมที่เกิดจากน้ำฝนก็มักจะเป็นการเกิดน้ำท่วมจากฝนที่ตกหนักและต่อเนื่องหรือจากน้ำท่วมขังเนื่องจากระบายน้ำไม่ทัน มีสิ่งกีดขวางทางระบายน้ำ ทำให้ฝนที่ตกลงมาไม่มีทางระบายออกจึงท่วมขังในพื้นที่ เช่น ถนนหรือพื้นที่ราบลุ่มต่ำโดยรอบ พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 4 บัญญัติไว้ว่า อุทกภัย หมายถึง ภัยสาธารณที่เกิดจากน้ำ ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตและร่างกายของประชาชนหรือเกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ ซึ่งอุทกภัยเป็นภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิดอันตราย และสร้างความเสียหายต่อชีวิตหรือทรัพย์สินแก่ประชาชนโดยส่วนรวมจัดเป็นสาธารณภัยที่รัฐจะต้องดำเนินการหาวิธีป้องกันและระงับเหตุที่เกิดขึ้นโดยเร็วพร้อมทั้งจะต้องให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน ตลอดจนการรักษาความสงบเรียบร้อยเพื่อให้สถานการณ์เข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็วรวมถึงการฟื้นฟู สภาพแวดล้อมชีวิตความเป็นอยู่ทั้งทางร่างกายและจิตใจของประชาชน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็น หน่วยงานของรัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่าหน่วยงานส่วนกลางและหน่วยงานในส่วนภูมิภาคทั้งในระดับจังหวัดและระดับอำเภอ จึงเป็นองค์กรหลักสำคัญที่สามารถดำเนินการป้องกันและบรรเทาสถานการณ์อุทกภัยที่เกิดขึ้นได้ในเบื้องต้น ซึ่งกฎหมายได้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการเข้าจัดการสภาวะฉุกเฉินในฐานะหน่วยเผชิญเหตุในท้องที่โดยตรง ประกอบกับพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 กำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่นั้นเป็นผู้รับผิดชอบในฐานะผู้อำนวยการท้องถิ่นและมีหน้าที่สนับสนุนการป้องกันภัยของจังหวัดและอำเภอตามอำนาจหน้าที่ในการจัดการกับสภาวะฉุกเฉิน ซึ่งเป็นสาธารณภัยที่เกิดขึ้นในท้องที่ของตน ครอบคลุมทั้งก่อนเกิด ขณะเกิด และหลังเกิดอุทกภัย รวมทั้งการจัดทำทั้งแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และการซักซ้อมแผนป้องกันภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนการขอความ

ช่วยเหลือเมื่อเกิดกำลังความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยคำนึงถึงบทบาทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Rojanakanon, 2014)

จังหวัดมหาสารคามมักประสบปัญหาอุทกภัยเป็นประจำทุกปี โดยเฉพาะช่วงเดือนสิงหาคมถึงกันยายน อันเนื่องมาจากอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ความกดอากาศต่ำ และพายุที่พัดผ่าน ส่งผลให้เกิดฝนตกหนัก ประกอบกับภูมิประเทศที่เป็นพื้นที่ราบลอนคลื่น ไม่มีภูเขา และอยู่ในเขตลุ่มน้ำชีและลุ่มน้ำมูล แม่น้ำชีซึ่งไหลผ่านจากทิศตะวันตกไปตะวันออก ถือเป็นแม่น้ำสายหลัก ร่วมกับลำห้วยธรรมชาติอื่น ๆ เช่น ลำน้ำพังซูลาเตา และห้วยคะคาง รวมถึงหนอง บึงในพื้นที่ เช่น แก่งเลิงจาน และหนองแสง ทำให้เมื่อฝนตกหนัก น้ำในอ่างเก็บน้ำสูงขึ้นและไหลล้นเข้าท่วมพื้นที่ โดยเฉพาะเมื่อระดับน้ำในแม่น้ำชีหนุนสูง ยิ่งทำให้การระบายน้ำล่าช้า ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชน (Lawong & Siribuanpitak, 2025) เทศบาลตำบลท่าขอนยาง ตั้งอยู่ทางใต้ของอำเภอกันทรวิชัย มีพื้นที่ราบลุ่มทั้งหมด 24,263 ไร่ โดยส่วนใหญ่ใช้ทำการเกษตร มีแม่น้ำชีไหลผ่านเป็นเขตแดนกับอำเภอมหาสารคาม และมีแหล่งน้ำธรรมชาติหลายแห่ง เช่น ห้วยวังเลิง และชีหลง การตั้งอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยมหาสารคามส่งผลให้เกิดการขยายตัวของชุมชน ในปี 2565 จังหวัดมหาสารคามประสบอุทกภัยรุนแรงที่สุดในรอบ 44 ปี ครอบคลุม 4 อำเภอหลัก ซึ่งเน้นย้ำถึงความสำคัญในการบริหารจัดการแม่น้ำชีอย่างยั่งยืน (Simpha, 2022)

ชุมชนท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย เป็นหนึ่งในพื้นที่เกิดความเสียหายต่อเหตุการณ์น้ำท่วมในปี พ.ศ.2565 เป็นอย่างมาก เพราะเป็นพื้นที่ติดกับมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (มอใหม่) เศรษฐกิจเกิดการหยุดชะงักทุกอย่าง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาน้ำท่วมขังในเขตเทศบาลตำบลท่าขอนยาง รวมถึงผลกระทบของน้ำท่วมขังในเขตเทศบาลที่มีต่อประชาชนว่ามีผลกระทบด้านใดบ้าง และรวมไปถึงข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อนำไปสู่การทบทวนบทเรียนเพื่อนำไปปรับใช้กับการแก้ไขปัญหา น้ำท่วมในชุมชนในพื้นที่อื่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัญหาน้ำท่วมขังในเขตเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม
2. ศึกษาผลกระทบของน้ำท่วมขังในเขตเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม
3. เสนอแนะแนวทางแก้ปัญหา น้ำท่วมขังในเขตเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอุทกภัยในประเทศไทยสะท้อนให้เห็นถึงมิติที่หลากหลายของปัญหา โดยเฉพาะในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นพื้นที่เสี่ยงภัยอุทกภัยซ้ำซาก จากการศึกษาของ Lawong & Siribuanpitak (2025) พบว่ามีปัญหาหลัก 4 ด้านที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ได้แก่ (1) ความขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานด้านการจัดการน้ำ เช่น ระบบระบายน้ำ อ่างเก็บน้ำ และแนวคันกันน้ำที่ไม่เพียงพอ, (2) ระบบแจ้งเตือนภัยที่ไม่ทั่วถึงและยังไม่ทันสมัย, (3) การประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่นที่ยังไม่มีเอกภาพ และ (4) ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

และสังคมที่ยังไม่มีมาตรการรองรับที่เพียงพอ แม้ว่าระดับความพร้อมของชุมชนจะอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก แต่ก็ยังต้องการแนวทางสนับสนุนเพิ่มเติม โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า

ในมิติของประชาชน การศึกษาของ Boonmee & Promla (2018) ในพื้นที่ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่าประชาชนมีการปรับตัวในหลายด้าน เช่น การยอมรับความเสี่ยง การวางแผนล่วงหน้าเพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหาย การใช้เทคโนโลยีในการผลิต เช่น เครื่องสูบน้ำพลังแสงอาทิตย์ และการหารายได้เสริมในช่วงฤดูน้ำท่วม เช่น การแปรรูปอาหารหรือขายสินค้าออนไลน์ อย่างไรก็ตาม การโยกย้ายถิ่นฐานยังไม่ใช้ทางเลือกหลัก เนื่องจากข้อจำกัดด้านทุนและความผูกพันกับถิ่นฐานเดิม

ผลกระทบจากอุทกภัยยังปรากฏอย่างชัดเจนในระดับครัวเรือนและชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่เมืองที่มีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและโครงสร้างสังคมที่ไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม จากการศึกษาของ Chaikam et al. (2023) พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเมืองยังต่ำ และจำเป็นต้องมีการจัดตั้งเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง รวมถึงกลไกสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ด้านแนวทางการแก้ไขปัญหา การศึกษาของ Wilachai & Onthimwong (2017) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีแผนปฏิบัติการในสามช่วง ได้แก่ ก่อน ระหว่าง และหลังน้ำท่วม เช่น การจัดทำแผนรับมือภัย การจัดเตรียมถุงยังชีพและอุปกรณ์จำเป็น การซ่อมแซมที่อยู่อาศัย และการฟื้นฟูพื้นที่เกษตรหลังน้ำลด ขณะเดียวกันการศึกษาของ Nuuiud & Wongthanawas (2015) ซึ่งศึกษาพื้นที่เขตเทศบาลเมืองควนลัง จังหวัดสงขลา เสนอให้มีการจัดการปัญหาน้ำท่วมอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับการพัฒนาเมือง เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบที่เกิดจากการใช้พื้นที่ที่ไม่เหมาะสม Warinlai et al. (2016) ได้ศึกษาระบบระบายน้ำในพื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พบว่าระบบมีข้อจำกัดในการรองรับน้ำฝนเมื่อมีปริมาณมากเกินค่าที่กำหนด สะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้รองรับสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แม้ว่างานวิจัยเกี่ยวกับอุทกภัยในประเทศไทยจะมีการศึกษาในหลายมิติ แต่ยังพบช่องว่างการวิจัย (Research Gaps) สำคัญในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านสาเหตุของน้ำท่วมซึ่งยังขาดการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท รวมถึงความเชื่อมโยงระหว่างการใช้ที่ดินกับปัญหาน้ำหลากอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ งานวิจัยที่ศึกษาเรื่องผลกระทบจากอุทกภัยมักมุ่งเน้นที่การปรับตัวของประชาชนในระยะสั้น ขณะที่ผลกระทบระยะยาว เช่น ความเหลื่อมล้ำในการฟื้นตัว หรือผลกระทบต่อกลุ่มเปราะบางยังได้รับความสนใจน้อย ในด้านข้อเสนอแนะ แม้มีแนวทางการจัดการน้ำท่วมในช่วงต่าง ๆ แล้ว แต่ยังขาดการประเมินประสิทธิภาพเชิงนโยบายและยังไม่มีโมเดลการมีส่วนร่วมของประชาชนที่นำไปใช้ในเชิงปฏิบัติได้จริง ช่องว่างเหล่านี้จึงชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาที่ครอบคลุมมากขึ้น ทั้งในเชิงพื้นที่ สังคม และโครงสร้าง เพื่อสนับสนุนการออกแบบระบบการจัดการอุทกภัยที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระดับท้องถิ่น งานวิจัยนี้ จึงสนใจผลกระทบของปัญหาน้ำท่วมในเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เพื่อที่จะพิจารณาว่าประชาชนได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำท่วมในด้านใดบ้าง เพื่อจะเป็นข้อมูลเพื่อให้ภาครัฐและผู้นำชุมชนนำไปแก้ไขปัญหาต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ใช้การสัมภาษณ์เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เมื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive) เพื่อนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ เทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
2. ขอบเขตด้านระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ในช่วงเดือนสิงหาคม 2566-มีนาคม 2567
3. ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 5 คน ได้แก่ พ่อค้า แม่ค้า และประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลโดยใช้หลักเกณฑ์ที่สำคัญ ได้แก่ การใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนมาไม่ต่ำกว่า 15 ปี เป็นผู้ที่มิถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ (ไม่ใช่คนที่ย้ายถิ่นฐานมาจากพื้นที่อื่นมาก่อน) เพื่อที่จะสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาน้ำท่วมได้อย่างถูกต้องและละเอียดมากขึ้น และเป็นคนที่ได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจากภัยปัญหาน้ำท่วมภายในชุมชนโดยตรง ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำหลัก การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) มาใช้ กล่าวคือ ใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ได้แก่ พ่อค้า แม่ค้า และประชาชนทั่วไป ซึ่งแต่ละกลุ่มมีประสบการณ์และมุมมองที่แตกต่างกันต่อปัญหาน้ำท่วม โดยคัดเลือกจากเกณฑ์การอยู่อาศัยในพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 15 ปี และ ได้รับผลกระทบโดยตรงเพื่อให้ข้อมูลมีความ น่าเชื่อถือและสะท้อนประสบการณ์จริงในระยะยาวและการรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีบริบทและประสบการณ์ ที่หลากหลายนี้ทำให้สามารถมองเห็นปัญหาในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

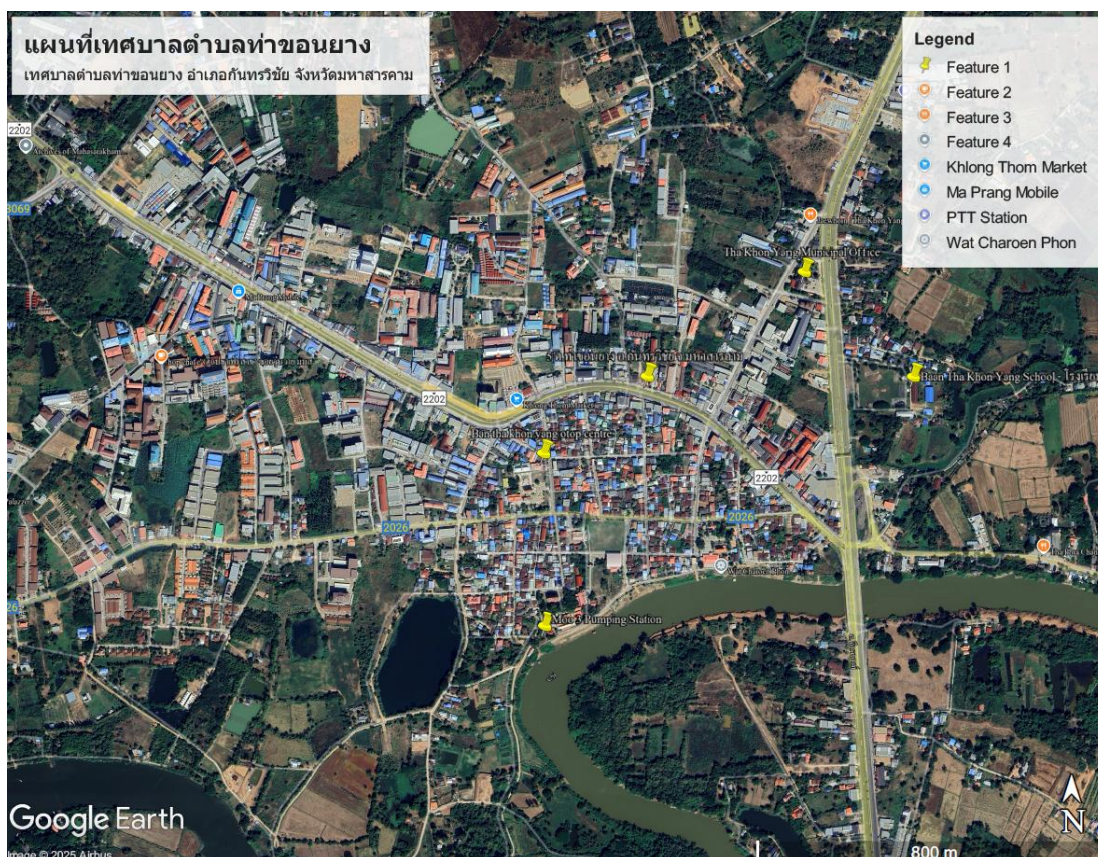
ตาราง 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

Code	อาชีพ	อายุ	เพศ
A1	ขายของชำ	66	หญิง
A2	ช่างซ่อม	67	ชาย
A3	ขายอาหารตามสั่ง	54	หญิง
A4	ขายอาหารตามสั่ง	63	ชาย
A5	ขายส้มตำ	54	หญิง

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาน้ำท่วมในเขตเทศบาลท่าขนอย อำเภอหันทรวิชัย จ.มหาสารคาม

จากการศึกษาสภาพปัญหาน้ำท่วมการเกิดน้ำท่วมในเขตพื้นที่ตำบลท่าขนอย พบว่า เหตุการณ์น้ำท่วมที่เกิดขึ้นในตำบลท่าขนอยนั้นมีลักษณะเป็นการท่วมแบบล้นตลิ่ง เนื่องจากลักษณะพื้นที่ตำบลท่าขนอยอยู่ติดกับลำแม่น้ำชี ซึ่งปริมาณระดับน้ำค่อยๆเพิ่มขึ้น เนื่องจากปริมาณน้ำของจังหวัดมหาสารคามส่วนใหญ่ไหลมาจากจังหวัดชัยภูมิ ขอนแก่น ซึ่งมีทั้งปริมาณน้ำฝนและมีการปล่อยน้ำจากเขื่อนมารวมตัวกัน อีกทั้งในบางปีมีการปล่อยน้ำจากเขื่อนในจังหวัด กาฬสินธุ์ จึงทำให้เกิดการหนุนกันของน้ำและเกิดเป็นน้ำท่วมขัง อีกทั้งทำให้ปริมาณน้ำค่อยๆ เพิ่มขึ้นจนล้นตลิ่ง และอาจจะใช้เวลาหลายวันจึงจะมีปริมาณน้ำสูงสุด นั่นคือมีการเพิ่มระดับน้ำแบบค่อยเป็นค่อยไปจึงทำให้เกิดความเสียหายบางส่วนของที่อยู่อาศัยและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ซึ่งไม่ได้อยู่ในระดับที่รุนแรง แต่ผลกระทบด้านรายได้ของคนในชุมชนลดลงเป็นอย่างมาก เนื่องจากระยะเวลาที่ปริมาณน้ำจะลดลง อย่างช้าๆ ซึ่งระยะเวลาที่เกิดน้ำท่วมอาจมีระยะเวลามากกว่า 1 สัปดาห์ ทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณนั้นซึ่งเป็นชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายไม่สามารถออกไปเปิดร้านหรือทำงานของตนเองได้เป็นเวลานาน

แผนภาพ 1 แสดงพื้นที่ของเทศบาลตำบลท่าขนอย

ที่มา: Google Earth Pro (2025)

นอกจากสาเหตุที่ทำให้เกิดอุทกภัยข้างต้นแล้ว สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดสภาวะอุทกภัย ในพื้นที่ตำบลท่าขอนยางนั้น จากการศึกษาพบว่า การบุกรุกเส้นทางเดินของน้ำในพื้นที่ต่างๆ ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ เช่น การถมที่ดินขวางทางเดินของน้ำ การสร้างถนนขวางทางน้ำและรวมไปถึงการก่อสร้างอาคารและที่อยู่อาศัยในบริเวณทางเดินของน้ำ ส่งผลกระทบให้การระบายน้ำตามธรรมชาติไม่สะดวกจึงเกิดสภาวะน้ำท่วมขังเป็นเวลานาน

2. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากน้ำท่วม ของเทศบาลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ในด้านต่างๆ

2.1 ผลกระทบด้านจิตใจ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับประชาชนในพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมพบว่าผลกระทบจากอุทกภัยไม่ได้จำกัดเฉพาะด้านกายภาพหรือความเสียหายต่อทรัพย์สินเท่านั้น แต่ยังส่งผลถึงต่อสภาพจิตใจและความมั่นคงในชีวิตของผู้คน โดยเฉพาะความรู้สึกเบื่อหน่าย ท้อแท้ และความต้องการที่จะย้ายออกจากพื้นที่เสี่ยงภัย อย่างไรก็ตาม ความไม่พร้อมในด้านเศรษฐกิจและข้อจำกัดด้านทรัพยากร เช่น การไม่มีที่ดินหรือทุนทรัพย์เพียงพอ ทำให้ประชาชนจำนวนมากจำเป็นต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่เดิมอย่างไม่มีทางเลือก

นาง A1 (นามสมมุติ) กล่าวว่า “น้ำท่วมที่เกิดขึ้นนั้น บางครั้งทำให้รู้สึกที่ต้องการย้ายไปอยู่ที่อื่น แต่ด้วยปัญหาทางเศรษฐกิจ ทำให้ไม่มีเงินพอที่จะย้ายไปอยู่ที่อื่น จึงต้องทนอยู่ต่อไป”

นาย A2 (นามสมมุติ) กล่าวว่า “ในบางทีก็อยากย้ายไปอยู่ที่อื่น แต่ไม่รู้จะไปไหน ที่ดินที่จะปลูกบ้านใหม่ หรือเพาะปลูกก็ไม่มี”

นาง A3 (นามสมมุติ) กล่าวว่า “รู้สึกเบื่อหน่ายเวลาน้ำท่วมแต่ละครั้ง เดินทางไปไหนมาไหนก็ไม่สะดวก แต่ทำยังไงได้ เพราะยังงี้ก็ต้องอยู่ที่นี้ต่อไป ก็ต้องทนยอมรับกับสถานการณ์ ที่เกิดขึ้น”

นาย A4 (นามสมมุติ) กล่าวว่า “มีความรู้สึกอยากไปอยู่ที่อื่นทุกครั้งที่เวลาเกิดน้ำท่วม แต่ก็ไปไหนไม่ได้ อยู่ดี เพราะเงินก็ไม่มี ที่ดินที่จะปลูกบ้านใหม่ก็ไม่มี เลยต้องจำใจอยู่ที่เดิม”

นาง A5 (นามสมมุติ) กล่าวว่า “รู้สึกท้อใจและอยากหาสถานที่ที่จะย้ายไปอยู่อย่างถาวร แต่ต้องรอให้ครอบครัวมีความพร้อมมากกว่านี้ทั้งเงินทุนที่จะไปตั้งต้นชีวิตที่อื่น”

กล่าวโดยสรุป ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นว่า แม้ประชาชนในพื้นที่ประสบภัยจะมีความต้องการในการปรับเปลี่ยนสภาพชีวิตให้ดีขึ้น เช่น การย้ายถิ่นฐานไปอยู่ในพื้นที่ที่ปลอดภัยกว่า แต่ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและโครงสร้างสังคมเนื่องจากขาดแคลนเงินทุนทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้จริง ความรู้สึกที่พบโดยทั่วไปคือ ความเบื่อหน่าย ท้อใจและความจำยอมต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย

เหล่านี้ต่อไป การแก้ไขปัญหาหน้าท่วมจึงไม่ควรเน้นเพียงการบริหารจัดการเชิงกายภาพแต่ควรคำนึงถึงมิติทางจิตใจ สังคม และความมั่นคงในชีวิตของประชาชนควบคู่กันด้วยเพื่อให้เกิดการฟื้นฟูที่ยั่งยืนในระยะยาว

2.2 ผลกระทบด้านที่อยู่อาศัย

การศึกษาผลกระทบจากอุทกภัยในระดับครัวเรือนเผยให้เห็นถึงความหลากหลายของประสบการณ์และการรับมือของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วม โดยเฉพาะในเขตตำบลที่มีความถี่ในการเกิดน้ำท่วมบ่อยพบว่าบางครัวเรือนมีการเตรียมพร้อมอย่างเป็นระบบ เช่น การย้ายของขึ้นที่สูง หรือการใช้กระสอบทรายป้องกันน้ำ จึงทำให้สามารถลดความเสียหายได้ในระดับหนึ่ง ขณะที่บางครัวเรือนกลับประสบความยากลำบากในการป้องกันและฟื้นฟู โดยเฉพาะบ้านที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ต่ำหรือไม่มีทรัพยากรในการรับมือกับสถานการณ์

นาง A1 (นามสมมุติ) กล่าวว่า “ก่อนเวลาน้ำท่วมแต่ละครั้ง จะเตรียมความพร้อม เช่น ย้ายของขึ้นที่สูง เตรียมกระสอบทรายกั้นน้ำ เลยทำให้ไม่ค่อยได้รับความเสียหายมาก แต่บางปีก็ ปริมาณน้ำมาก ก็ได้รับผลกระทบบ้างแต่ก็ไม่มากเพราะมีการเตรียมพร้อมเป็นอย่างดี”

นาย A2 (นามสมมุติ) กล่าวว่า “บางครั้งพื้นที่บ้านต่ำ ทำให้ไม่มีพื้นที่สูงให้เก็บของ อีกทั้งยังกลัวสัตว์มีพิษที่มากับน้ำ อาจมาทำร้ายคนในบ้านด้วย”

นาง A3 (นามสมมุติ) กล่าวว่า “มันท่วมบ้านไปหมด ไม่เหลือที่ให้อยู่ บางปีท่วมหนักก็ไปขออาศัยบ้านญาติ ไปรบกวนเขาเอา”

นาย A4 (นามสมมุติ) กล่าวว่า “ไม่กระทบเท่าไร เพราะบ้านอยู่สูง จะลำบากก็ตรงต้องออกไปข้างนอก”

นาง A5 (นามสมมุติ) กล่าวว่า “ส่วนมากกระทบที่ทำการเกษตร เพาะปลูกไม่ได้ บางครั้งน้ำมาไม่ทันตั้งตัว ผลผลิตเสียหายหมด”

กล่าวโดยสรุป จากข้อมูลการสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นว่า ความรุนแรงของผลกระทบจากน้ำท่วมมีความแตกต่างกันตามสภาพทางกายภาพของที่อยู่อาศัย ระดับการเตรียมความพร้อม และทรัพยากรของแต่ละครัวเรือน ครอบครัวที่มีบ้านอยู่ในพื้นที่สูงหรือมีแผนรับมือที่ชัดเจนมักได้รับผลกระทบน้อย ขณะที่ครัวเรือนที่อยู่ในพื้นที่ต่ำหรือขาดการเตรียมความพร้อมต้องเผชิญกับความเสียหายทั้งในด้านทรัพย์สินและความมั่นคงในการดำรงชีวิต เช่น การสูญเสียผลผลิตทางการเกษตร หรือจำเป็นต้องอพยพไปอาศัยผู้อื่นชั่วคราว ทั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นของการเสริมสร้างความพร้อมระดับครัวเรือน และการสนับสนุนจากภาครัฐในการจัดการภัยพิบัติอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม

2.3 ผลกระทบด้านการเดินทาง

การเดินทางเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ได้รับผลกระทบอย่างชัดเจนในช่วงที่เกิดอุทกภัย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีน้ำท่วมขังระดับสูง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเดินทางประจำวันของประชาชน ทั้งในด้านการซื้อของ การประกอบอาชีพ และการเข้าถึงบริการพื้นฐาน จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พบว่าแต่ละครัวเรือนมีประสบการณ์และผลกระทบที่ต่างกัน ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของน้ำท่วม ระดับน้ำ และทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น ประเภทยานพาหนะ หรือความจำเป็นในการเดินทาง

นาง A1 (นามสมมุติ) กล่าวว่า “ถ้ามีน้ำน้อยก็สามารถขี่รถไปซื้อของได้ ไม่ลำบากเท่าไร แต่ถ้ามีน้ำมากลำบากไปหมด ไม่สามารถออกจากบ้านได้เลย”

นาย A2 (นามสมมุติ) กล่าวว่า “ก็ลำบาก ไปไหนไม่ได้ จะไปทำงานก็ลำบากน้ำสูง ขับรถเสี่ยงอุบัติเหตุ เพราะมองไม่เห็นทางอาจตกถนนได้”

นาง A3 (นามสมมุติ) กล่าวว่า “จะเดินทางออกนอกหมู่บ้านแต่ ละครก็ลำบาก เพราะบางปีปริมาณน้ำสูงจนทำให้รถเล็กไม่สามารถผ่านเข้าออกหมู่บ้านได้”

นาย A4 (นามสมมุติ) กล่าวว่า “ไปไหนไม่ได้ ถ้าจะไปก็อาศัยรถใหญ่ของคนในหมู่บ้าน ขอเขาไปด้วย”

นาง A5 (นามสมมุติ) กล่าวว่า “ไม่ลำบากเท่าไร เพราะไม่ค่อยได้ไปไหน ถึงจะไปก็มีรถยนต์สามารถไปได้สบาย”

กล่าวโดยสรุป จากข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่า ในช่วงน้ำท่วมระดับต่ำ ประชาชนบางส่วนยังสามารถเดินทางได้โดยใช้รถจักรยานยนต์หรือรถยนต์ส่วนตัว อย่างไรก็ตามเมื่อระดับน้ำสูงขึ้นจนท่วมถนนหรือทางเข้าออกหมู่บ้าน ประชาชนจำนวนมากต้องประสบกับความยากลำบาก ไม่สามารถเดินทางไปทำงานหรือซื้อของจำเป็นได้อย่างสะดวก บางรายต้องอาศัยพาหนะขนาดใหญ่ของเพื่อนบ้านในการสัญจร หรือไม่สามารถเดินทางได้เลย ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งรายได้และคุณภาพชีวิต ข้อมูลเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบคมนาคมหรือแผนการเดินทางสำรองในช่วงอุทกภัย ตลอดจนการสนับสนุนด้านการเข้าถึงยานพาหนะฉุกเฉินสำหรับชุมชนที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมซ้ำซาก

3. ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหา น้ำท่วมขังในเทศบาลตำบลท่าขนอย อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล มีข้อเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลสรุปได้ดังนี้ คือ การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ควรเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนไม่ใช่ภาระของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงลำพัง โดยประชาชนควรมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางและข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณาประมาณในการดำเนินงาน หากเป็นโครงการที่เกินขีดความสามารถขององค์กรปกครองท้องถิ่น ควรประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือ ทั้งนี้ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนจะช่วยให้การพัฒนาพื้นที่เกิดความยั่งยืนและประชาชนมีความ

เป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยเฉพาะการส่งเสริมอาชีพและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานควรดำเนินควบคู่กันอย่างสมดุลเพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและมั่นคงในระยะยาว

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพปัญหาน้ำท่วมในเขตเทศบาลท่าขนอย อำเภอกันทรวิชัย จ.มหาสารคาม

จากการศึกษาสภาพปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ตำบลท่าขนอย พบว่า ลักษณะของน้ำท่วมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ส่วนใหญ่มาจากน้ำล้นตลิ่งของแม่น้ำชี ซึ่งไหลผ่านตำบลดังกล่าว ลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ที่ตั้งอยู่ใกล้ริมฝั่งแม่น้ำ ทำให้มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดน้ำท่วม โดยเฉพาะในช่วงที่ระดับน้ำในแม่น้ำชีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สาเหตุหลักของการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำในพื้นที่นี้มาจากน้ำฝนและการระบายน้ำจากต้นน้ำในจังหวัดชัยภูมิ ขอนแก่น และบางปีมีการระบายน้ำเพิ่มเติมจากเขื่อนลำปาวในจังหวัดกาฬสินธุ์ ส่งผลให้เกิดการหนุนน้ำซ้อนกัน ทำให้ระดับน้ำในแม่น้ำชีสูงขึ้นจนล้นเข้าท่วมพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่เกษตรกรรมรูปแบบของน้ำท่วมในตำบลท่าขนอยมักเกิดขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไป กล่าวคือ ระดับน้ำจะค่อยๆ เพิ่มขึ้น ใช้เวลาหลายวันกว่าจะถึงจุดสูงสุด และเมื่อน้ำเริ่มท่วมซังก็จะคงอยู่ในพื้นที่เป็นเวลานานกว่าที่น้ำจะลดระดับลงอย่างช้าๆ ลักษณะเช่นนี้อาจไม่สร้างความเสียหายรุนแรงในทันทีต่อโครงสร้างบ้านเรือนหรือทรัพย์สิน แต่ผลกระทบที่เห็นได้ชัดคือรายได้ของประชาชนลดลงอย่างมาก โดยเฉพาะกลุ่มที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือรับจ้างรายวัน ซึ่งต้องหยุดงานหรือไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทำมาหากินได้ นอกจากนี้ ระยะเวลาของอุทกภัยที่ยืดเยื้อ บางครั้งนานเกินกว่า 1 สัปดาห์ ยังส่งผลกระทบทางอ้อม เช่น ความเครียดสะสมในครัวเรือน ปัญหาการเดินทางเข้าออกพื้นที่ และความล่าช้าในการฟื้นฟูหลังน้ำลด ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ แม้เหตุการณ์น้ำท่วมในพื้นที่อาจไม่ใช่ระดับวิกฤต แต่ก็ป็นภัยที่เกิดขึ้นซ้ำและสร้างภาระต่อชุมชนในระยะยาว

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากน้ำท่วม ของเทศบาลท่าขนอย อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ในด้านต่างๆ จากข้อมูลภาคสนามและการศึกษาผลกระทบของน้ำท่วม พบว่าผลกระทบไม่ได้เกิดขึ้นเพียงทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังส่งผลอย่างลึกซึ้งต่อสภาพจิตใจ ความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชน โดยสามารถจำแนกผลกระทบออกเป็นสามด้านหลัก ดังนี้

ผลกระทบด้านจิตใจ

ประชาชนในพื้นที่ประสบอุทกภัยต้องเผชิญกับความเครียดและความรู้สึกท้อแท้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมซ้ำซากทุกปี ความรู้สึกเบื่อหน่ายและหมดหวังกลายเป็นสภาวะที่พบได้ทั่วไปหลายคนแสดงความต้องการที่จะย้ายถิ่นฐานไปอยู่ในพื้นที่ที่ปลอดภัยกว่าจากน้ำท่วม อย่างไรก็ตาม ปัญหาเรื่องการไม่มีที่ดินหรือทรัพยากรในการตั้งถิ่นฐานใหม่ กลายเป็นข้อจำกัดสำคัญที่ทำให้พวกเขาต้องจำใจอยู่ในพื้นที่เดิม แม้จะรู้ว่าเสี่ยงต่อความเสียหายจากน้ำท่วมอีกก็ตาม สภาวะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบทางจิตใจอย่างรุนแรง ซึ่งอาจนำไปสู่ภาวะซึมเศร้า ความรู้สึกไร้อำนาจ และการขาดแรงจูงใจในการฟื้นฟูชีวิตหลังน้ำลด ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Boonmee & Promla (2018) ซึ่งเห็นว่าประชาชนยอมรับความสูญเสีย สามารถยอมรับได้เนื่องจากเป็นภัยธรรมชาติ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนตามปกติ

ผลกระทบด้านที่อยู่อาศัย

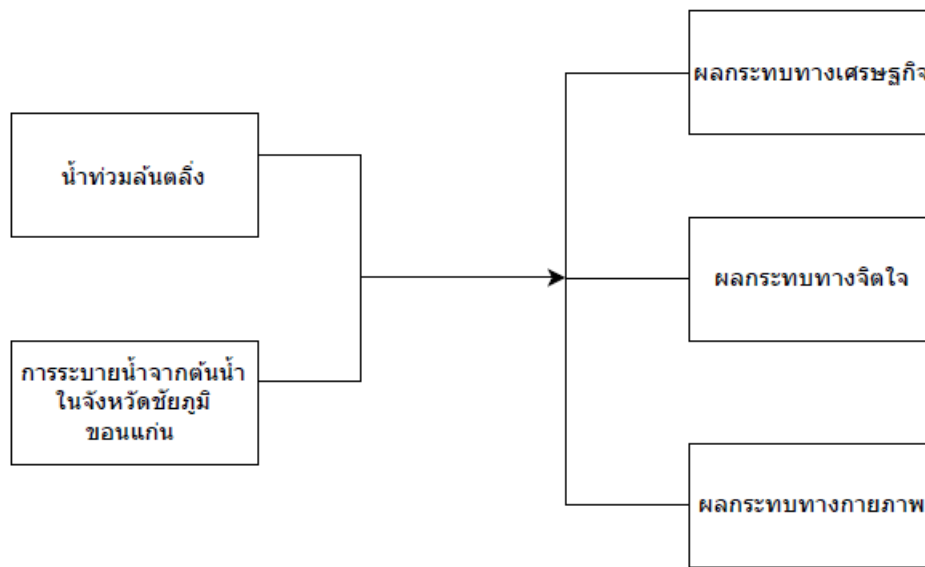
ที่อยู่อาศัยถือเป็นสิ่งที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากอุทกภัย ประชาชนจำนวนมากพยายามวางแผนล่วงหน้า เช่น การยกของขึ้นที่สูง หรือเตรียมกระสอบทรายเพื่อป้องกันน้ำ อย่างไรก็ตาม แผนเหล่านี้มักไม่สามารถดำเนินการได้ทันเวลา โดยเฉพาะในกรณีที่น้ำมาเร็วเกินกว่าที่จะตั้งรับได้ทัน อีกทั้งหลายครอบครัวอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ต่ำกว่าระดับถนนหรือระบบระบายน้ำ จึงทำให้โอกาสที่น้ำจะไหลเข้าบ้านเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก แม้จะมีความพยายามในการปรับปรุงที่อยู่อาศัย แต่ก็ยังไม่สามารถลดความเสียหายได้อย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินในบ้านอย่างต่อเนื่อง ทั้งเฟอร์นิเจอร์ เครื่องใช้ไฟฟ้า และโครงสร้างบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Jongsukkrak et al. (2018) ซึ่งเห็นว่า ความถี่ของการเผชิญภัยพิบัติน้ำท่วมในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสสูงที่จะตัดสินใจอพยพเคลื่อนย้ายออกนอกชุมชน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะการมีแหล่งรายได้หลักเพียงแหล่งเดียว และการไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางการเงินของครัวเรือน ทำให้ครัวเรือนที่มีความเปราะบางทางเศรษฐกิจเลือกใช้วิธีการอพยพย้ายถิ่นเป็นเสมือนการรับมือ (Resilience) และปรับตัวเพื่อให้อยู่ได้ภายใต้ภาวะวิกฤติจากภัยพิบัติน้ำท่วม เนื่องจากการอพยพย้ายถิ่นออกนอกชุมชนมีต้นทุนที่ต่ำกว่าการทนอยู่กับภาวะของภัยพิบัติน้ำท่วม

ผลกระทบด้านการเดินทาง

การเดินทางของประชาชนในช่วงเกิดอุทกภัยกลายเป็นเรื่องยากลำบากอย่างยิ่ง ถนนหลายสายถูกน้ำท่วมจนไม่สามารถใช้สัญจรได้ ส่งผลให้ผู้คนไม่สามารถไปทำงาน ส่งลูกไปโรงเรียน หรือเดินทางไปซื้อของจำเป็นในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ ระบบขนส่งสาธารณะในหลายพื้นที่ยังไม่มีมาตรการเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์น้ำท่วม ทำให้ประชาชนต้องพึ่งพาเรือ หรือวิธีการชั่วคราวซึ่งไม่ปลอดภัยและไม่ยั่งยืน สถานการณ์นี้ไม่เพียงกระทบต่อคุณภาพชีวิตประจำวันแต่ยังส่งผลต่อรายได้ของครอบครัว โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานรับจ้างรายวันที่ต้องหยุดงานในช่วงที่ไม่สามารถเดินทางได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Muncharoen et al. (2023) ซึ่งเห็นว่าน้ำท่วมรอการระบายก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ คือ การหยุดงานเนื่องจากน้ำท่วมถนนทำให้ขาดรายได้ ด้านสุขภาพ คือ มีโรคที่มากับน้ำท่วม ด้านสภาพแวดล้อม คือ การสัญจรลำบาก มีขยะสิ่งโสโครกและน้ำเน่าเสีย

โดยสรุป ผลกระทบจากน้ำท่วมไม่เพียงสร้างความเสียหายทางกายภาพ แต่ยังส่งผลต่อจิตใจ การดำรงชีวิต และโครงสร้างทางสังคมของชุมชนอย่างลึกซึ้ง ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการวางแผนจัดการภัยพิบัติอย่างรอบด้านและครอบคลุม ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาาระบบแจ้งเตือนภัย การออกแบบเมืองและบ้านเรือนให้รองรับน้ำท่วม ไปจนถึงการฟื้นฟูจิตใจของประชาชนในระยะยาว

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะพบว่าพื้นที่ตำบลท่าขอนยางประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก โดยมีลักษณะเป็นน้ำล้นตลิ่งจากแม่น้ำชีซึ่งไหลผ่านตำบล สาเหตุหลักเกิดจากการระบายน้ำจากต้นน้ำในจังหวัดชัยภูมิ ขอนแก่น และบางปีมีน้ำหนุนจากเขื่อนลำปาว จ.กาฬสินธุ์ ทำให้ระดับน้ำเพิ่มขึ้นซ้ำแต่ท่วมนาน ส่งผลกระทบต่อรายได้ของประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรและแรงงานรับจ้าง อีกทั้งยังมีปัญหาจากการบุกรุกทางน้ำ เช่น การถมที่ การสร้างถนนและอาคารในทางระบายน้ำ ทำให้การระบายน้ำเป็นไปอย่างล่าช้า และเกิดน้ำท่วมซ้ำ

รูปภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลกระทบจากอุทกภัยมีทั้งทางกายภาพและจิตใจ โดยในด้านจิตใจ ประชาชนเกิดความรู้สึกท้อแท้ เบื่อหน่าย และต้องการย้ายถิ่นฐาน แต่ติดปัญหาทางเศรษฐกิจและขาดทรัพยากรจึงจำเป็นต้องอยู่อย่างจำใจ ส่วนด้านที่อยู่อาศัย พบว่า ครวี่เรือนที่อยู่ในพื้นที่ต่ำหรือขาดการเตรียมตัวจะได้รับความเสียหายมากกว่า ครอบครัวที่อยู่ในพื้นที่สูงและมีแผนรับมือ ขณะที่บางครัวเรือนไม่สามารถป้องกันทรัพย์สินจากน้ำท่วมได้เลย ต้องอาศัยผู้อื่นชั่วคราวหรือประสบความเสียหายซ้ำซาก ด้านการเดินทาง ถนนถูกน้ำท่วมจนไม่สามารถสัญจรได้ โดยเฉพาะรถเล็ก ส่งผลให้ไม่สามารถไปทำงานหรือดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างปกติ โดยรวมแล้ว ปัญหาน้ำท่วมในท่าขอนแก่นเป็นผลจากทั้งปัจจัยทางธรรมชาติและมนุษย์ และส่งผลกระทบหลายมิติ จึงควรมีการจัดการทั้งในเชิงกายภาพและสังคม โดยเฉพาะการสนับสนุนระดับครัวเรือนให้สามารถรับมือและฟื้นฟูได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ไม่ใช่ปัญหาของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่จะต้องแก้ปัญหาอย่างเพียงลำพัง แต่จะต้องประสานความร่วมมือระหว่างภาคประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาประมาณของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง สำหรับการดำเนินงานแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่เท่าที่จะสามารถดำเนินงานได้ เช่น การของบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการสร้างผนังกันน้ำบริเวณริมตลิ่งของแม่น้ำชี การประสานงานกับหน่วยงานที่เปิดปิดประตูระบายน้ำให้มีความสมดุล ไม่เก็บกักน้ำมากเกินไปในฤดูน้ำหลาก เป็นต้น หรือหากเป็นโครงการที่ใหญ่เกินกว่ากำลัง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสามารถประสานงานกับหน่วยงานที่มีความสามารถในการดำเนินงานได้ให้เข้ามาดำเนินการ

หาแนวทางแก้ไขปัญหานี้ในพื้นที่ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนต้องประสานและร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่มีความสุขอย่างความยั่งยืน การแก้ปัญหาคือการเป็นอยู่โดยเฉพาเรื่องการประกอบอาชีพก็มีความสำคัญในชุมชน การพัฒนาพื้นที่องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นต้องพัฒนาทั้งความเป็นอยู่ควบคู่กับการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานให้มีความเหมาะสมและสมดุลกันจึงจะทำให้ชีวิตของประชาชนอยู่อย่างร่มเย็นและเป็นสุขต่อไป

References

- Boonmee, P., & Promla, W. (2018). People's adaptation in flood prevention and mitigation in Tha Khon Yang Subdistrict, Kantharawichai District, Mahasarakham Province. *Journal of Research and Development Institute, Mahasarakham Rajabhat University*, 5(2), 119–130.
- Chaikam, S., Thippothong, K., Rattanapuaphan, C., & Uttamathani, R. (2023). Community participation in flood management in Village No. 2, Ban Rong Wua (Si Bun Rueang), under Nong Hoi Subdistrict Municipality, Mueang District, Chiang Mai Province. *Khuang Phaya Journal, Chiang Mai Rajabhat University*, 17(2), 38–53.
- Jankuea, S., Luangrangsri, P., Srimai, W., Phetcharak, S., Khumkhonglek, T., Suwaha, A., & Posoh, S. (2018). Causes and solutions for flooding problems in Phawong Subdistrict Municipality, Mueang District, Songkhla Province. In *Proceedings of the 9th Hatyai National and International Conference* (pp. xx–xx), July 20, 2018, Blue Ocean Hall, Faculty of Business Administration, Hatyai University.
- Jongsukrai, K., Suwan, S., Sittisarakul, P., & Kulsomboon, W. (2018). The impact of flooding on migration. *Kasem Bundit Journal*, 19(1), 1–9.
- Lawong, A., & Siribuanpitak, C. (2025). Community leaders' capacity in managing flood disasters in the Chi River Basin, Maha Sarakham Province. *Journal for Developing the Social and Community*, 12(1), 535–556.
- Muncharoen, I., Mahawan, N., & Vanichlerthanasarn, C. (2023). Community adaptation to urban flood retention: A case study of Ban Na Hae, Sikhottabong District, Vientiane Capital. *Santiparp Journal*, 4(1), 66–77.
- Nuuied, T., & Wongthanawas, S. (2015). Guidelines for solving flood problems in Khuan Lang Municipality, Hat Yai District, Songkhla Province. In *Proceedings of the 6th Hatyai National Academic Conference* (pp. xx–xx), June 26, 2015, Hatyai University.
- Rojanakanon, T. (2014). Local government organizations and water management. Bangkok: College of Local Administration, King Prajadhipok's Institute.

- Simpha, N. (2022). Listen to the voices of Thailand: “Sorn-Sod” and the disaster in the Chi River Basin at Mahasarakham. ThaiPBS. Retrieved November 27, 2023, from <https://thecitizen.plus/node/67129>
- Tha Khon Yang Subdistrict Municipality. (2024, January 2). History of Ban Tha Khon Yang community. Retrieved from <https://www.thakhonyang.go.th/?option=about&id=2>
- Warinlai, B., Tansakul, T., Wongprasert, T., & Alai, P. (2016). Study on water drainage capacity to reduce flood problems at Nakhon Pathom Rajabhat University. In Proceedings of the 11th NPRU National Academic Conference (pp. xx-xx), March 31 – April 1, 2016, Nakhon Pathom Rajabhat University, Nakhon Pathom.
- Wilachai, K., & Onthimwong, P. (2017). Adaptation of agricultural households in flood-prone areas: A case study of Yang Tha Chaeng Subdistrict, Kosum Phisai District, Mahasarakham Province. *Journal of Politics and Governance*, 7(2), 109–131.